

Володимир Годованець,

1944 року народження

Як я потрапив до «Черемошу»

«Як я потрапив до 'Черемошу'?» – питання, на яке кожен учасник цього легендарного колективу має свою унікальну відповідь. У кожного власна історія, сповнена несподіваних поворотів та дивовижних подій. Проте всі вони об'єднані одним – любов'ю до народного мистецтва і духом братерства, що панує серед черемошанців. Саме завдяки живій пам'яті та передачі традицій від покоління до покоління «Черемош» живе й процвітає. І доки старші покоління розповідають ці історії, черемошанському роду не буде переводу!

Сьогодні спогадами про заснування колективу та своє перебування у ньому поділиться Володимир Годованець — учасник танцювальної групи першого покоління ансамблю «Черемош»

— Пане Володимире, а як Ви потрапили до «Черемошу»?

— Пишу ці спогади на 80-му році життя, але й сьогодні не можу чітко визначитися – я потрапив до "Черемошу" випадково чи інакше й бути не могло?

Судіть самі. Закінчив сільську школу на Хмельниччині. Співами, музикою, танцями серйозно не займався, але брав участь в художній самодіяльності, як кажуть, з малих літ читав на сцені вірші і був ведучим на всіх концертах, присвячених революції 1917 року, 1-му Травня, Новому року, співав у хорі, грав ролі у драматичних п'єсах. У 7-му класі мама навчила мене танцювати вальс, польку, краков'як.

У 1961 році (після закінчення школи) я поступав до Львівського політехнічного інституту на механічний факультет, але не пройшов за конкурсом. Чого мене туди занесло, не можу втямити досі: оскільки я був

першим золотим медалістом за всю історію школи, я, "перегорівши", залишився щасливим від того, що не поступив.

Наступного, 1962 року я став студентом механіко-математичного факультету Львівського державного (нині – національного) університету імені Івана Франка, склавши всі три профільні предмети на "відмінно". Моє щасливе відчуття було безмежним.

Під час зимової екзаменаційної сесії 1962/63 навчального року нас, чоловічу частину першого курсу, повідомили, що ми повинні з'явитися на факультеті після канікул 6 лютого, хоча офіційно семестр мав початися наступного дня. Причину зміщення канікул на один день нам пояснили у деканаті: ми як члени добровільної народної дружини з охорони громадського порядку у м. Львові "маємо здійснювати охорону" такого порядку у Палаці культури заводу "Львівсільмаш". До місця призначення добиралися самостійно. Вже біля Палацу культури ми дізналися, що будемо забезпечувати порядок під час концерту ансамблю пісні і танцю "Веснянка" Київського державного університету імені Т. Г. Шевченка. Мені визначили місце біля перших з трьох дверей входу до глядацької зали. Підійшовши до "місця служби", я зрозумів, що бачитиму майже всю сцену.

Згодом у вестибюлі стали з'являтися поодинокі артисти-студенти у яскравих українських народних костюмах. Вони з кимось обнімалися, цілувалися, розмовляли і були, як на мене, дуже щасливими. За якихось десятків-других хвилин нас застерегли, щоб ми були уважними, оскільки на підході до палацу культури є наш ректор проф. Є. Лазаренко, а з ним – представники керівництва міста.

Незабаром розпочався концерт. У глядацькій залі голці ніде було впасти. Усі проходи були забиті. Після кожної пісні чи танцю – шалені оплески!

— *А які Ваші враження після концерту «Веснянки»?*

— Я був вражений баченим і чутиим, і мені вже марилося щастя колись брати участь у чомусь подібному. Проте це було тільки марення, оскільки я усвідомлював, що за своїми даними не зможу на щось подібне претендувати.

Концерт мав колосальний успіх. 7 лютого у нас почалося навчання. Протягом кількох днів у коридорах під час перерви, поблизу головного корпусу університету на вулиці, в гуртожитку на тодішній вулиці Жовтневій (біля головної пошти Львова), в якому я тоді проживав, тільки й було розмов про концерт київських студентів.

— *Як, власне, сформувався «Черемош»?*

— За якийсь тиждень [після концерту] з'явилися писані різними шрифтами оголошення про створення в університеті студентського ансамблю пісні і танці (здається, ще було слово "хореографічного"), про конкурс на його назву (у газеті "За радянську науку"), про набір студентів до хорової, танцювальної і оркестрової груп. Та це все було не про мене – я тільки важко зітхав.

— *Ви кажете «це було не про мене», але як тоді потрапили у колектив?*

Якогось дня мене і мого товариша-однорупника Василя Гаврилюка у деканаті повідомили, що нас чому викликають до комітету комсомолу університету. Ми пішли не одразу – думали гадали, щоб це могло означати, адже жодних гріхів за нами не було. За день-другий все-таки пішли і доповіли, що ми «такі-то з мехмату». А нас одразу запитали (ніби тут тільки на нас і чекали та вже зачекалися), чому ми не ходимо на репетиції танцювального гуртка. Ми з товаришем здивовано переглянулись і пояснили, що ми ніколи і ніде не танцювали і танцювати не вміємо. І тут нам показали наші прізвища у якихось списках і попередили, що якщо ми не будемо ходити на репетиції, то нас виключать з університету. Звичайно нас тим не залякати, але ми задумались. І тут згадали, що десь у жовтні 1963 року всіх хлопців-студентів першого курсу прослуховували у студентському клубі

університету на вміння співати (добирали голоси до хорових колективів). Ми з товаришем тоді вирішили, що, оскільки маємо добре вчитися, щоб мати стипендії, а хорові заняття будуть нам заважати, то скажемо, що ми вже записані та танцювального гуртка. Так і зробили. Прізвища у нас не запитували. І ми про цей епізод забули. Очевидно, що коли ми пішли, організатори вияснили наші прізвища в однокурсників та й зафіксували їх.

Цього ж таки дня, дочекавшись 19-ї години, ми зайшли до клубу університету. Привіталися із симпатичною усміхненою жінкою середнього віку. Вона одразу запитала: "Що шукають такі гарні легіні". Ми відповіли. Як нам здалось, вона радісно вигукнула:

"О, то ви – до нас! Мене звати Марія Петрівна. Я працюю костюмером клубу. А вам треба піднятися на наше небо".

І ось ми на "небі" – у танцювальній залі на нас одразу звернули увагу два-три десятки дівчат і хлопців у спортивних костюмах (пізніше ми зрозуміли, що то – така форма для репетиції). Хтось нас запитав, кого чи що ми шукаємо. Ми сказали, що нікого і ніщо, а ми тут з примусу. І все пояснили... У чистому підсумку було таке: "Ви нам підходите. Ми вас беремо. Нам такі високі хлопці вкрай необхідні. Не вмієте, то навчимо. Придбайте танцювальне трико та чешки і приходьте у вівторок на 19:00". Ось так!

А у травні, здається, цього ж таки 1963 року "Черемош" виступив з першим концертом.

— Ваш концерт, гадаю, теж увінчався успіхом! Чи одразу почалось гастрольне життя колективу?

— Перед літніми канікулами ми дізнались, що 20 серпня 1963 року весь склад ансамблю виїжджатиме до табору "Карпати" (Закарпатська область) з метою підготовки концертної програми.

Приїхали. Почали серйозно працювати. Дві репетиції на день. З танцюристами працювала балерина з театру опери та балету (так, мені пригадується). В обідню пору ми бігали на річку Латориця покупатися і поласувати сливами-угорками понад шосейною дорогою, що петляла

паралельно до Латориці. У таборі були відпочивальники зі Сходу України і деяких областей рф, які не переставали дивуватися, чому ми вдень і вночі співаємо; такого вони ще не бачили і не чули.

2 вересня 1963 року зранку пішла по табору інформація, що зі Львова прийшла телефонограма з вимогою всьому складу "Черемошу" повернутись до Львова і приступити до навчання. Ми, звичайно, були шоковані і весь день провели на Латориці на її камінні. Співали так, що серце рвалось і щеміло, і сльози на очі наверталися. Цей день я пам'ятаю й досі. А 6 вересня цього ж року я вже був у військкоматі міста Львова, проходив лікарську комісію, а десь у 20-х числах вересня їхав на службу у лави тодішньої радянської армії. Почалася тривала перерва довжиною у три роки у таких несподіваних і дуже успішних "розпочатих любовних життєвих стосунках" із "Черемошем".

Варто згадати, що влітку 1963 року з посади ректора університету звільнили пана Лазаренка і призначили пана Максимовича (щоправда, тоді ще панів не було, а були виключно товариші, а наукових титулів я не знав). Про пана Максимовича я знав тільки те, що він був ректором Політехнічного інституту і чоловіком партійної функціонерки Марії Кіх. А про Пана Євгена Лазаренка чув багато від старшокурсників, які співали в "Черемоші", а до цього співали у навчальному університетському хорі і брали участь у ювілейному концерті, присвяченому 300-річчю університету імені Івана Франка. Розповідали, що він завжди розмовляв українською мовою (навіть для Львова, як виявляється, тоді це було дивиною), що часто його бачили у сорочках-вишиванках, що дуже любив українські пісні і танці – і думав про створення власних великих колективів художньої самодіяльності в університеті. Чув також про те, що на цій підставі Євген Лазаренко мав проблеми з партійними органами Львова та області і навіть з Міністерством освіти й ЦК КПУ.

Отже, я тоді зрозумів, і мені видається, що всім є зрозумілим, що "Черемош" своїм народженням мав завдячувати саме ректору Євгенові Лазаренку, і що саме він може і має бути названий батьком "Черемошу".

— Ви згадали про значну роль ректора Євгена Лазаренка у створенні ансамблю. Яким чином, на вашу думку, його вплив і підтримка визначили подальший розвиток "Черемошу" і його становлення як колективу?

— На зустрічі черемошан з нагоди 60-річчя ансамблю 27 листопада 2023 року, на якій ми були разом з дружиною (Годованець Тамарою Юрійвною, навчалась на французькій філології факультету іноземних мов і танцювала в "Черемоші" з 1969 року), ми побачили і почули з екрану в клубі університету, що хрещеним батьком "Черемошу" є Володимир Нероденко – художній керівник київської "Веснянки". Я, як і більшість черемошан, його поважаю і захоплююся ним. На додаток, після мого переїзду до Києва на роботу і постійне проживання у 1973 році ми з Володимиром Нероденком, як і з його дружиною солісткою "Веснянки" і з його донькою, яка була пізніше у керівництві "Веснянки", зустрічались неодноразово. Ми з черемошанами, які проживали і працювали у Києві (Людмила Марченко, Володимир Носенко, Лариса Сусак і, зрозуміло, моя дружина Тамара) часто бували на ювілейних концертах "Веснянки" і на концертах "Черемошу" у Київському університеті, але ніхто з нас і ніколи не чув про Володимира Нероденка як про хрещеного батька "Черемошу". Можливо, це й так, оскільки у кожної дитини з християнської родини є хрещений батько, проте насамперед є рідний батько, і починати висвітлення історії "дитини" необхідно, як на мене, все-таки з батька, тобто з ректора університету Пана Євгена Лазаренка.

А про "Веснянку" ми всі, і львів'яни, і кияни, говорили як про старшу сестричку, яка дуже допомогла народитись маленькому братикові "Черемошу".

Повернення чи навернення до «Черемошу»

— Чи повернулися Ви до «Черемошу» після трирічної перерви, про яку згадували раніше?

Перебуваючи у не зовсім визначеному стані, на репетиції танцювального не ходив. Вимушений був доскладати три іспити і три заліки за перший курс, оскільки моя спеціальність була переведена із шестирічного на п'ятирічне навчання, багато роботи лякало, всіляка невпевненість, багато чого за три роки служби в армії забулось – було не до танців...

Та якогось дня кінця вересня-початку жовтня зустрів у коридорі, який вів до студентського клубу керівника оркестру Зеновія Володимировича Булика. Він запитав про мої справи, чому не буваю на репетиціях, і я йому все виклав.

На це він сказав: "Володь, не ламай собі голову. Якщо ти поступив на мехмат, склавши всі три профільні дисципліни на "відмінно", якщо ти дві сесії першого курсу склав на "добре" і "відмінно" після закінчення сільської школи, то ти, хочеш того чи не хочеш, закінчиш свій мехмат. Але чи будеш ти працювати математиком, тобі ні сьогодні, ні завтра не скаже ніхто. А перебування в "Черемоші", його дух, його атмосфера, його радість і молодість, пов'язані з тим усім почуття і спогад залишається з тобою і в тобі на все життя. І далі: "Чекаю тебе на репетиціях".

Я навів ці слова майже дослівно. Вони ніби в'їлися в мої клітини. Мені стало легше якось миттєво. Він ніби по-батьківськи мене обняв і пішов до клубу. А я повернув на свій факультет.

Ці слова стали пророчими, а мудрий Зеновій Булик ніби бачив мій життєвий подальший шлях...

Я йому (хоча, на превеликий жаль, серед живих його вже немає сьогодні) безмежно вдячний за цю щиру пораду обов'язково повернутися до "Черемошу".

Історія однієї фотографії з фотоальбому учасників "Черемошу" від 1970 року

— Кажуть, що у «Черемоші» багато традицій і всі вони зафіксовані на світлинах у спільному альбомі. Чи можете розповісти про якісь із них?

— У цьому альбомі (чи були ще інші альбоми учасників "Черемошу", мені невідомо) у лівому верхньому кутку першого листа є фотографія молодої солістки українського хору імені Г. Верьовки Ніни Матвієнко, яка через роки стала народною артисткою України, Героєм України, Голосом України, яка у 2023 році – ювілейному для "Черемошу" (60 років) пішла, на превеликий жаль, у засвіти.

Ще в ті далекі на сьогодні роки черемошани часто запитували один одного про те, чому в альбомі є фотографія Ніни Матвієнко, а не, для прикладу, ще й фотографія керівника хору Анатолія Авдієвського.

— І чому ж Ви вирішили додати це фото?

— Ідея помістити до альбому фотографію саме Ніни Матвієнко виникла серед танцюристів і ними ж вона в основному реалізовувалася – і ось чому та як саме.

Восени 1966 року до Львова прибув з концертами знаменитий столичний хор. Тоді вже, здається, з хором "Черемошу" працював Богдан Богданович Антків. Так чи не так, але в один із днів Анатолій Авдієвський з кількома учасниками хору, в їх числі і Ніна Матвієнко, завітали до клубу університету і зустрілися з хором "Черемошу", послушали спів студентів, поговорили...

Після цікавої і теплої зустрічі кілька наших хористів пішли прогулятися з Ніною і її подругами вулицями вечірнього Львова. До них приєдналися і кілька танцюристів (серед них і я), прихильників (дуже палких) Ніни Матвієнко. Гуляли, розмовляли, жартували. Всі були задоволені зустріччю.

Через місяць-другий, а може і через більший проміжок часу, ми почули у виконанні Ніни Матвієнко пісню "Ой мала я, мала". Ця пісня нас захопила – і багато хто з нас її наспівував. Уявляєте, як можна імітувати високий голос малої на зріст співачки. Так видається, що найкраще це вдавалося мені – високому на зріст та не дуже співакові. І вдавалося не постійно, а тільки за умови, що я вдало втрапляю в ноту "мі" (мої колеги досі пам'ятають моє: до-ре-мі-мі-мі). Подаю куплет цієї пісні:

Висока лісочка,

Мала я дівочка..
Не можу дістати..
Горішок з вершечка.
Хто його дістане,
Той мене достане.
Хто його розкусить,
Мене взяти мусить.
Ой мала, я мала –
Усі називають!
Та за сім великих
мене не міняють!

І якщо у танцюристів виникали якісь негаразди на репетиціях (щось не зовсім виходило, були ледь помітні внутрішні проблеми) або ж навпаки – панувало неабияке пошвавлення (після дня народження – відзначення когось із дівчат чи хлопців, вдало проведеної репетиції, завершення підготовки нового танцю) – Олег Семенович Голдрич, тоді керівник танцювального складу ансамблю, гукав: "Годованець! До-ре-мі-мі-мі!"

І я був тут як тут... Починав співати цю пісню. Ситуація кардинально поліпшувалась, а настрої ще більше покращувалися (коротке пояснення: у моєму прізвищі наголос на другому складі – ГодОванець. Але для Олега Семеновича чомусь було зручніше говорити – ГодовАнець. Разом з ним мене так гукали й деякі інші черемошани).

...

Зимові канікули 1966/1967 навчального року ми проводили в Києві – мали концерт в актовому залі Університету ім. Тараса Шевченка (приймала нас "Веснянка") і ще в кількох залах міста та області. Після концерту нас усіх запросили на вечерю у їдальню жовтого корпусу університету (неподалік від червоного корпусу, у якому відбувся концерт): велике приміщення, столи стояли, як на весіллі, у два ряди (як-не-як черемошан було, мабуть, понад сотню, та й від "Веснянки" було людей чимало).

На столах – салати, твердий сир, хліб, два-три види ковбаси, ще якісь закуски і ... маленькі келішки (може 100, а може менше грамів), а пізніше

поставили пляшки. При цьому пояснювали: оскільки пізно, довго чекали, на вулиці морозно, їсти хочеться, то – для "сугреву".

Та вечерея чомусь не починалася, ніби на когось чекали. Вже й келішки наповнили і їсти хотілося...

Раптом шум, оплески господарів і тих черемошан, що біля них сиділи. Не всі зрозуміли одразу, що сталося ... І тут оголошення: "До нас прийшли в гості Ніна Матвієнко, Марічка Миколайчук і Валентина Ковальська із хору ім. Григорія Верьовки!" А далі – тривалі оплески і вигуки "Ой мала я, мала"!

Ніна дещо вичекала і мовила тихо: "Дорогі мої, любі мої черемошани, з радістю, але горло болить, голос пропав. Вибачте, будь ласка. Та я і ми радо прийшли до вас ...".

Маленьке розчарування ... і враз кілька голосів одночасно, а далі, мабуть, всі присутні черемошани стали скандувати: "Годо-годо, Годованець ! Годо-годо-Годованець".

Я здивовано і збентежено озирався, шукав поглядом хоч якогось захисту, підтримки, заперечення ... Та годі – навкруги веселі, радісні очі, відкриті широкі посмішки і ніби жваве заохочення – мовляв, давай, покажи їм ... А в моїй голові, у всьому мені бунтував спротив, думки миготіли, перескакували одна через одну: як? з моїм голосом? Перед Ніною Матвієнко? Що подумає? Що скаже? Це ж насмішка над нею! (сьогодні сказали би: це ж булінг!).

Все, кінець! Не треба було мені повертатися до "Черемошу" !.. І тут, раптом, погляд впав на келішок, що був уже наповнений, – різко взяв його, хильнув і, певно, навіть без передиху взяв ноту "мі". Заспівав! Судячи з "бурхливих" оплесків – усе вдалося!

Підбігла Ніна, обняла мене за плечі, поцілувала і голосно, як тільки дозволяло її хворе горло, сказала, що багато хто з жінок пробували заспівати цю пісню, але їм не дуже це вдавалося. Але щоб ця пісня зазвучала чоловічим голосом?! І так вдало?! І проголосила тост за "малого" і за "Черемош". Розумів, що така оцінка була перебільшенням.

Ідея фотоальбому черемошан виникла тому, що для більшості з нас 1969/1970 навчальний рік був останнім в Університеті.

Ініціативна група домовилася із фотографією і фотографом про виготовлення фотоальбому. Олег Голдрич запропонував помістити в ньому фотографію відомого на весь світ танцюриста Махмуда Есамбаєва, яку йому особисто подарував сам танцюрист - "Бог". А хтось при цьому запропонував помістити фотографію Ніни Матвієнко – соловейка України. Кілька голосів водночас запропонували дати доручення ГодОванцю забезпечити таку фотографію. Так і зробили.

— *Неймовірно! Як Вам це вдалося?*

Я написав до Ніни листа, у якому наголосив, як ми, всі черемошани, її любимо, як слідкуємо за її пісенною творчістю і таке інше та попросив надіслати на мою гуртожитську адресу її фото для альбому "Черемошу". Якимось дуже скоро я одержав від Ніни лист із двома фотографіями. На одній з них на звороті було написано: "Дорогим людям з "Черемошу". Завжди згадую. Н. Матвієнко, м. Київ, Хор Верьовки". На другій – "Малому від великої", тобто вона була адресована мені особисто. На знімку – усміхнена Ніна у весняному світлому плащі на фоні розпуклого цвіту верби і напис: "Ми одні на світі з весною...".

Весілля не в Малинівці, а в Княгиничах

— *А що можете розповісти про черемошанські традиції?*

— Весілля в "Черемоші" у ті роки були явищем нерідким. Часто на них молодятами були двоє черемошан. Спогади про таке весілля мені зринули в одну із ночей, коли "не спалося, а ніч – як море" (якщо хто не читав цього вірша Т.Г. Шевченка, то раджу прочитати – він значною мірою є актуальним і сьогодні).

Отже, у 1971 році одружувалися Надя Мартин (танцювальна група) і Богдан Василик (учасник чоловічого квартету хорової групи): Надя з

економічного факультету, Богдан – із мехмату. Пара напрочуд гарна! Саме про таких, як на мене, кажуть, що вони створені одне для одного.

Отже, після урочистої церемонії молоді з друзками сіли до легкової машини, а гості-черемошани – до автобусу (40-50 осіб, а може й більше) і поїхали. Дорога очікувалася довгенькою, а виявилась ще довшою, оскільки поламалася машина з молодими. Всі зупинилися і чекали сигналу їхати далі. Проте не виходило. І тут прийняли рішення: гості їдуть до місця призначення, а молоді нас наздоженуть...

Не наздогнали. У селі ми все пояснили, але відчували, що батьки переживають. Вже й гості місцеві сходяться, а молодят нема й нема. Тут хтось з родини запропонував всім гостям зі Львова заходити до хати і трошки перекусити. Було дуже доречно, оскільки всі вже зголодніли.

Зайшли до хати. Перекусили. Вийшли на подвір'я – а молодят ще немає! Вже й танцювати і співати захотілося. І тут стали гукати мене, і один поперед одного кілька танцюристів стали оповідати про сценарій зустрічі молодих. Кому це спало на думку, я не запитував, але мене "висунули" на роль нареченої, а Галину Копцюх – на роль нареченого (мій ріст – 180 см, а Галі – десь менше 160 см).

І тут завертілося: для мене знайшли стару довгу темну спідницю, галоші з чоловічих валянків і зняли з якогось вікна тюль, а також хтось приніс малу подушку на живіт. Вельон прибрали кропивою, будяками і якимось колючими квіточками (уже під час "вбирання" всі присутні вмирили зі сміху). Для Галі знайшли штани-галіфе, кашкет, піджак великого чоловічого розміру і великі чоловічі черевики на шнурках. Ще для неї дали великий качан кукурудзи, а також букет з кропиви і будяків.

Нас не випускали з хати до приїзду молодих. "Текст" привітання молодят ми повинні були імпровізувати по ходу зустрічі.

І ось нарешті заграла музика, молоді приїхали, і ми з Галею вийшли їм назустріч. Що робилося у дворі і поза ним, важко передати – море людей і майже всі витирали сльози від сміху. Що ми говорили Наді і Богдану при привітанні я не пригадую, але пам'ятаю, що очі в Наді потекли від сміху.

А далі ми робили те, що робиться на будь-якому українському весіллі: пригощалися, жартували, проголошували тости, співали, танцювали. Співали пісні весільні і черемошанські концертні, танцювали вальси, польки, краков'яки і черемошанські концертні танці. А село дивилося і дивувалося тому, що бачило...

А за тижнів 3-4 на ім'я ректора Львівського державного університету ім. Івана Франка прийшов лист від Княгиничанської сільської ради і жителів села Княгиничі з подякою за таке чудове виховання української молоді.

На схилі літ з упевненістю можу сказати, що найкращі роки мого життя були пов'язані з "Черемошем". Зараз з теплотою згадую всі курйозні моменти – переодягання за кулісами, несподіванки на концертах, наші традиційні черемошанські весілля, спільні поїздки, найкращі друзі...

Це все було б неможливим без людей, об'єднаних спільною ідеєю. Моя особлива вдячність слухачам, глядачам і всім, хто підтримував наш колектив, незважаючи на буремні часи. Завдяки вашій вірності "Черемош" не просто існує — він живе і продовжує сяяти на сцені. А прийдешні покоління, що продовжують нашу справу, дозволяють ансамблю жити й поза сценою, зберігаючи його дух і традиції, та час від часу запрошують нас, сивочолих, творити спільні спогади.

Саме тому черемошанському роду - нема переводу!